

III
ЖК 14.974
1935-11/12 РВ
груд

ПРОБОЄМ

ЧАСОПИС
ПІДКАРПАТСЬКОЇ МОЛОДІ

РІК ВИДАННЯ ІІ.
ЧИСЛО 11-12.

ПРАГА
листопад-грудень
1935.

Два роки.

В грудні 1935 р. минає два роки, як члени Союзу Підкарпатських Українських Студентів у Празі випустили у світ перше число часопису підкарпатської молоді „Пробоєм“. Була це друга спроба студен-тів видавати часопис, що заснован би молодий актив, молоді сили. Першою спробою було видавання „Підкарпатського Студента“ під редак-цією дра мед. Фединця, теперішнього пріматора мукачівського шпи-талю. Цей часопис виходив кілька місяців 1922 р., але скоро з не-відомих нам причин перестав.

Правда в 1932 р. почав виходити комуністичний „Поступ“ — орган „поступової молоді“, видаваний викиненими членами Союзу Підк. Україн. Студентів. По році часопис упав, бо комуністичні ідеї ширені ним не здобули йому вистачаючого числа прихильників серед українського громадянства.

Часопис „Пробоєм“ за два роки існування пережив тяжку спробу і відтеряв під найбільшими ударами ворогів. Проти нього виступали явно й тайно є лиши москові філи, чреона соціалістично-комуністична компанія, але й „наши“. Хотіли знищити часопис „Пробоєм“ найпід-лішими засобами: як інсінуації, вигадки та залякування передплат-ників. Намовляли читачів не платити за часопис, щоб таким способом унеможливити точний вихід і підривати довір'я до видавництва. До цього прийшла на поміч і чеська поліція, що цензуруючи „Пробоєм“ два рази забрала цілий наклад. Лише наклад 3-4 числа ц. р. 1.500 примірників на 32 сторінках, що був сконфіскований, спричинив шкоди до 900 Кч. І хоч це все відбилося на видавництві, не вдалося нашим ворогам знищити часопис „Пробоєм“. Бо ніхто не скує живої душі. Бо ніхто не здушить вічно живу і правдиву ідею, яку поширює ча-сопис „Пробоєм“ між українським населенням Підкарпаття. Україн-ське громадянство широ піддержувало часопис „Пробоєм“, розуміючи добре пекучі потреби цього переломового часу. Правда, ми провини-лися супроти наших прихильників, бо висилали часопис видаваний їхні гроші й тим нашим шкідникам, що й по два роки відбирали часопис, нічого не платячи. Цю нашу помилку від сьогодні направимо.

То ж до праці! Нехай новий рік принесе нам ще більше успіхів і перемог.

Редакція „ПРОБОЄМ“.

З преси.

„Hospodářský Rozhled“, тижневик для фінансів, торговлі, промислу й хліборобства, що виходить у Празі, приніс 15. XI. 1935 р. таку статтю про українську справу (точно перекладаємо):

— „БОЛЮЧА УКРАЇНА.

Одна з „порохівень“ Европи — Ціли троякої української еміграції, —
Інтереси Чехословаччини у грі.

Ціль німецького Drang nach Osten?

По кількох останніх промовах дісталася українська проблема знову на перше місце живого зацікавлення. Не дармо українські патріоти говорять, що є вдячні й своїм ворогам за кожний виступ про Україну. Вистачить, мовляв, звертати увагу, є свою справою аж занадто певні і тому ворожість не в для них такою небезпекою, як незнання. І в тому мусимо їм призвати правду, що про Україну знається дуже мало. Українська держава, яка в нині самостійною адміністративною частиною Союзу радянських соціалістичних республік, далеко не згоджується з етнографічними межами України.

Великою Україною називається земля заселена українцями в С. С. С. Р. з головними містами Київом, Харковом і Одесою, крім земель кавказьких, які українці зачислюють до України. Але до цілої України належать і землі заселені українцями в Румунії, Польщі та зачислюють до неї українці зrozуміла річ і нашу Підкарпатську Русь, які і ми тому, що не є заселена чистими чехословаками, признаємо автономний характер. Українську землю добре видно з додатеної мапи, гиданої українськими емігрантами в Лондоні.

Бачимо, що українська земля ділиться між 4 державні тіла: московське (N 1), польське (N 2), румунське (N 3) і чехословакське (N 4). Їх простір і заселення видно з найближчої таблиці:

	Простір км ²	Число людності в мільйонах	Число людності на км ²	% міського населення
Адміністративна Україна в ССР	451.800	32·5	72·0	21·0
Ціла українська земля в ССР	575.400	38·3	66·6	20·0
Українська північно-західня земля — (Волинь в Польщі).	66.700	3·0	46·6	12·0
Галичина	55.700	5·4	97·0	22·5
Ціла українська земля в Польщі	112.400	8·5	69·0	19·0
Українські землі в Румунії (Бессарабія, Буковина, Мармарощині)	17.600	1·2	71·5	17·5
Підкарпатська Русь	11.400	0·63	55·0	18·0
Українська Словаччина	3.500	0·02	35·0	?

З таблиці видно, що українська держава з цілого зеднаного етнографічного простору України після українських статистик обімає лише 32·5 мільйонів українців з загального числа майже 50 мільйонів українців і представляє простір лише 451.800 км² з цілого простору 630.000 км². В таких відносинах не може здивувати, що українці тужуть за національною соборністю, які то змагання не звертаються так проти держав, що мають відірвані українські землі — Польщі, Румунії, тим менше проти Чехословаччини — як передовсім проти С. С. С. Р., що після переконання українських націоналістів продовжує в царській централізмі та господарськім і національнім утиску України. Україна є, мовляв, після літери автономною державою, а тим часом всі уряди є лише філіялами московської централі. Нарешті за довгий час найбільше українське промислове діло, відомий Дніпрострой, був адміністративно енклавою московською на українській землі. Тому, що відпір зосереджується подібно як перед війною проти Росії, український сепаратизм був означуваний з відомих сторін, що Росія уважали за найсильнішого чинника словянства, за нездоровий паросток, який викликав пангерманізм на ослаблення словянства. На те завдається, що Росія ніколи в дійсності не була національним тілом, як доказує відкриття польських частин і північних держав. І коли по війні Україна не діждалася подібного здійснення своєї національної самостійності й соборності, то причиною була або мала свідомість українських мас, що в Росії не мали своїх шкіл, або обставина, що Антанта, надівчісна на переможну протиоборону царського війська (Денікін), відмовилася підтримувати українські сепаратистичні змагання, думаючи запілити Україну в рамках Росії. Як згадується, значну роль гравають інвестиції заграницького капіталу (главно англійського) теж інвестиції заграницького капіталу (главно англійського)

на Україні, задля яких союзники боялися видати Україну більшим аварушенням. Але хай буде як хоче, українці цинішно державу — не дивлячись на її радянське забарилення — не уважають за сповнення своїх національних цілей і тому українська проблема існує як горяче місто Європи, через те ж постійно виникаються змагання української еміграції про його оживлення.

Українська еміграція в троїкого роду: господарська, воліттяча та військова. Господарська еміграція є однакового характеру як наша еміграція в Америці. І українці шукали прожитку за океаном в USA, де в їх до 700.000, в Канаді до 270.000, в інших державах до 370.000. Політична еміграція була викликана перемогою большевизму, що примусив головно інтелігенцію, яка не згодилася з радянським режимом, покинути землю. Політичних емігрантів в в Польщі до 40.000, в Чехословаччині до 4.000, в Німеччині до 1.000, у Франції до 6.000 (спільно з еміграцією господарською). Ті числа в лише самими адогадами. По військовім упадку Австрії проголосили українці в Галичині самостійну українську державу. Але виступили проти того військо поляки під веденням маршала Шілсудського, кояндата німецьких легій польських, і підсилені пізніше польськими легіонерами в Франції, прорвали український фронт, якого один віділ від генералом Кравсом перейшов чехословакську границю, де був інтернований в околицях Яблонця і дав почин „військовій еміграції“.

Політично ділиться українська еміграція на 4 головні табори: 1) радикальні демократи характеру міщансько-ліберального, що хильяться до польської політики.

2) соціальні демократи, яких ситуація затяжена приятельським становищем II. інтернаціоналу, що до цього належать, до С. Р. С. Р.

3) соціальні революціонери, народно-соціального думання, що числять на внутрішню самопоміч українців проти централістичної Росії, і співпрацюють з московською еміграцією і нарешті

4) група націоналістів, так зв. фашистів, що кокетували з німецькою допомогою. Але після останніх відомостей їхній вождь Кононадець по роаході з Гітлером мусів відійти з Третьої держави до Швейцарії.

Як уже згадано, говориться багато про німецьку орієнтацію українців. З наведеного однак видно, що українці хочуть співпрацювати з кожною державою, що погоджується з їхньою національною програмою. Про якісні особливі симпатії до Німеччини можна тільки говорити. Україна справді зробила з німцями відомий мир в Бересті Литовськім тому, що не була здібна на дальший відпір і хотіла захистити, щоб німці не окупували Україну як дійсні переможці. Пізніше національне повстання Петлюри скинуло гетьмана, піддержуваного німцями. Той рух був потім здавлений радянською владою. Про те, що між українцями нема великих симпатій до Німеччини, може свідчити відносно мала політична еміграція в Німеччині. Навпаки симпатії українців до Чехословаччини є дуже живі, як відомін за те, що Чехословаччина дала українцям університет, колись і педагогічну школу, даліше академію в Подебрадах, середню школу в Ржевицях та під-

держкує їхні культурні й наукові організації. Противно в Польщі українці, хоч далеко чисельніші, не мають своїх шкіл і аж в останніх місяцях вибороли собі середню господарську школу. Що не мають українці ніяких германофільських нахиляв, не значить те ніяк, що німці не мають ніяких плянів щодо України. Прямих земельних діяганий все ж не можуть мати, бо в віддалені від України Польщею, з якою аж досі співпрацюють. Їхні українські плани в двоякі. Або хотіли би повернути польський коридор, а за те нагородити Польщу вільністю на Україну. Те дозвуміння між Польщею й Німеччиною на рахунок України має однак свій гачок в тім, що коли б Польща дійсно зайніяла українські землі до Дніпра з приступом до моря в Одесі — (лишавмо тут навмисне на боці абсолютний відпір С. Р. С. Р. проти такого розвязання) — був би в тім зародок польського упадку, бо ніколи не віддержить п єдність прожерта 20-мільйонового іншонаціонального куска. Або звернутися німецькі плани на господарське опанування України, з її великими природними скарбами.

Яке в становищі Чехословаччини?

Наше відношення до С. Р. С. Р. є справді лояльне, однак мимо того не можемо заплющати очі перед українською проблемою. Масарик висловився влучно про те у „Світовій революції“, говорячи, що українці не мусять старатись про те, чи будуть або не будуть визнані. Вистачить, коли переконають світ, що вони є; і про те нас переконали. Майже могла би Чехословаччина боятися української іредентистів в тім напрямку, що забрали б і нашу Підк. Русь, але поглянувши нарешті на мапу держави, як її уявляють іредентисти-українці, то дійсно мусимо запитати себе, чи витворення нової слов'янської держави, що мала б до нас симпатії задля нашого завжди лояльного становища до українських змагань, не було б для нас вигідніше проти нинішнього стану, коли Польща ніяк не сповнє того, під чим розуміється слов'янська політика“.

Подаємо статтю без коментарів, але пізніше вернемось ще до цього питання.

До післяплатників.

До цього числа прикладаємо чеки. Хто має заплачене за 1935 р., може платити ними на 1936 р. Всім післяплатникам вагадувло і просимо заплатити за 1935 р. (і за 1934 р.) найлініше до 15. січня 1936 року. Всіх, хто до того часу не заплатить довгу, відрукуємо в січневім числі як зразок. Перше число за 1936 р. вищлемо тільки тим, що заплатили за 1935 р. Видавництво „Пробоем“.

До кольпортерів.

Закликаємо всіх кольпортерів, щоб до 15. січня 1936 р. заслали гроші за розпродані: 1) числа часопису „Пробоем“, 2) книжки „Гори говорять“, 3) книжки В Карпатах світас“. Теж просимо заслати гроші одержані за передплату разом з уточненням і списком передплатників. Адміністрація.

М. Рішко:

СОНЕТ.

З співчим серцем нас зродила мати.
В руках тримають нам скрипки голосні —
Нам суджено на струнах вигравати:
Творить призначенням важкі пісні.

Із Богом прагнемо свій спів зілляти,
Щоб Він відчув наш порив — чистий гнів
І дав потугу, силу і завзятість
Здолати мечем неправду у борні.

Давеніть пісні! Давеніть разом в запалі
І блискавицею просяйте далі —
Просторі далі рідної землі.

Будіть на чин, щоб бурею повстали
На голос труб полки із бронзу й сталі,
Як спалахне червоний схід в огні.

Боеvір:

М. И.

Зродилися ми в тюрмі, в неволі,
В тяжких оковах, звенах пут,
Плекали нас рабині кволі,
Ми дихали повітрям скрут.

Учили нас батьки народу
Не підіймати на брата рук,
Любили спокій, мир, угоду —
Хай копле очі хижий крук...

Та дужий порив бурі й вітру
Землею сколихнув, потряс,
І видухнув вулкан салітру —
Здрізнувся в гробі наш Тарас.

І встав він гордий і суворий:
„Боріться!“ — сказав до нас.
„Б. рітеся!“ — відбили гори
І ми сповняєм цей наказ.

Напружені у нас правиці,
Коли лунають згуки сурм,
І всі затверднем наче криця,
Готові на останній штурм.

Нас не страшать примари чорні,
Ні дим пожеж, страхіття скрут.
Бо ми страшніші, непоборні,
І лиш Единій наш салют.

Літературний конкурс „ПРОБОЄМ“.

До 25. листопаду 1935 р. на Літературний конкурс „ПРОБОЄМ“ прислали свої праці такі автори (за азбукою):
1. В. Гренджа-Донецький: 1) Пісня зелених гір, поезії; 2) Як сади зацвітуть, п'еса в 3 діях; 3) Останній бій, істор. драма на 1. дію.
2. Лука Демян: Котюзі по заслуї, повість.
3. Михайлло Даченко: Мой Нації, збірка поезій.
4. І. Григорівський-Рошко: Перші ворі, збірка п'есій.
5. Петро Міголя: Через перелаз та інші новелі.

6. Федір Могіш: Збірка поезій (назва пізніше).
7. Василь Пачовський: 1) Світло срібної землі, драма в 5. діях; 2) Замок заклятої царівни, драм. казка в 3 діях; 3) Кров рідної землі, драма в 3 діях.

8. Петро Пойда: 1) На хвилях мрій, поезії; 2) Урвата струна, збірка оповідань.

9. Олесь Пястук: Вугольний камінь, поезій.

10. Микола Рішко: Збірка поезій (назва пізніше).

11. Юрій Станинець: Збірка оповідань (назва пізніше).

12. Олекса Шутко: Сільська кооператива, п'еса на 3 дій.

Конкурсова комісія почне розбирати надіслані твори вже 5. грудня ц. р. Комісія складається з фахівців. Кожному авторові буде заслано розбір і детальна оцінка його творів.

Хто ще з підкарпатців не зміг закінчити свої твори до 30. листопаду ц. р., хай докінчує. Додатково може ще їх заслати на адресу Редакції „ПРОБОЄМ“ до 30. грудня 1935 р. Редакція „Пробоєм“.

Листування.

О. К. — Ужгород — Гроши за передплати одержали. На подані адреси „Пробоєм“ вислали. Вам будемо посыкати по 20 примірників.

О. Г. — Дубрівка — Указаним кольпортерам будемо висилати д нового року. Пригадай декотрим з них, що довгують за старі числа за книжки. Хай посилають гроши!

С. Д. — Новоселиця — Гроши за передплати одержали. Збірайте передплати з кольпор. і з сусідніх сел. Робіть збірки в педагог. гуртках. Останнє зробили по вашому бажанні, що було зовсім на місці.

Др. М. Б. — Мукачів. — Рату і за книги одержали, ждемо ще за останні книги. Робіть збірки!

Е. С. — Мокре. — За збірку дякуємо. Пану В. Ф. „Пробоєм“ висилали до В. Березного, тепер посилаємо на Порошково. Статті присилайте. Віршування не кидайте. Читайте модер. укр. поетів, як: Маланюк, Мосенз, Кравців, Ольжич, Стефанович і ін.

Г. В. — Синевір — За книжки і передплати одержали. Робіть збірки в педагог. гуртках.

В. Щ. — В. Студене — „Пробоєм“ вислали були. Висилаємо де раз. Ургуйте на пошті.

І. К. — Берегово — За передплати і книги одержали. Робіть збірки!

Б. Д. — Новоселиця-Майдан. — Гроши одержали „Пробоєм“ вислали. Робіть збірки в педагог. гуртках, організуй передплатників!

В. Б. — Чумальово. — Передплату (20- Кч) від „учительки з Драгова“ заслаєте 100- Кч на пресовий фонд. Це все гарно, але напишіть нам її ім'я, щоб ми могли вписати її до Памятної книги основуючих членів.

І. Р. — Н. Барово. — Гроши за книжки і передплати одержали, але від п. С. з Вишкова ще нічого.

П. Т. — Тячево, — А. Ф. — Дубове, — В. А. — Ганеч. Гроши за книжки одержали.

5.215

Всім нашим Основуючим членам, Кольпортерам, Передплатникам і Читачам бажаємо веселих Різдвяних Свят і щасливого Нового Року. Післяплатникам — того ж самого, а крім того бажаємо, щоб ще до Нового Року сповнили свій обовязок — прислали нам передплату на Старий Рік.

Видавництво „Пробоем“.

Всі на пресовий фонд!

Хто жертвuje на пресовий фонд 100— Кč (і ратами, але мусить наперед заслати редакції заяву), стається основуючим членом часопису підкарпатської молоді Пробоем. Всім іншим щира подяка.

До тепер маємо дальших таких основуючих членів:

Кч.
62. „Учителька з Драгова“ 100.
|||||||

За два роки часопис української підкарпатської молоді „ПРОБОЕМ“ здобув 62 основуючих членів, а рівно ж 62 особи зложили на пресовий фонд, хоч в цім числі нема тих, що прислали на покриття шкоди зробленої конфіскацією цілих накладів „Пробоем“, яких імен ми не друкували, а це складаємо їм на цім місці щиру подяку. Складаємо також щиру подяку всім

А ХТО БУДЕ СЛІДУЮЧИЙ?

На пресовий фонд дальше зложили:

58. Євген Сидор, учит. (збірка !)	Кч.	53.50
59. Т-во прих. укр. культ. Вал. Мерж.		20—
60. Василь Бабинець, учитель		20—
61. Стефан Чайка		20—
62. Осип Матей, учит.		5—

тим, що піддержували нас матеріально і морально. Надімося, що так будуть робити й надалі. Отже, із свіжими силами в Новім Році до активної боротьби закликаємо всіх!

Видавництво „ПРОБОЕМ“.

Передпачуйте культурно-суспільний місячник „САМОСТІЙНА ДУМКА“.

Адреса: Cernáuti, str. Petrovici 2, România

Річна передплата: Кч 50-

Гроші можна посилати іван Роман, Ужгород, Підкарпатський Банк.

O B S A Dva roky. - Z tisku (z „Hosp. přehledu“). - M. Riško: Sonet. - Bojevir: My. - Konkurs. - Dopisování. - Tiskový Fond.

ПРОБОЕМ

часопис підкарпатської молоді. — Виходить кінцем кожного місяця. — Редактує редакційний кружок. — Передплата в ЧСР: річно 10—кч., піврічно 5—кч., ціна поодинокого числа 1—кч., за границею річно 20—кч. — Газетові марки дозволені дир. пошти телеграфів ч. 321594/VII-1933. Подаеться на Поштовий уряд 11.

Редакція рукописів не вертає і застерігає собі право статті та листи скорочувати або їх не містити. Число чекового konta 201.699. Відповідальний редактор, власник і видавець: Стефан Росоха, Прага IV-180. Адреса редакції та адміністрації:

PROBOJEM, Praha IV.-180. 11. Pošt. schránka č. 9.

PROBOJEM

časopis podkarpatské mládeže. — Vyčází ke konci každého měsíce. — Předplatné v ČSR: na rok 10—kč., na půl roku 5.—kč., cena jednotlivého čísla 1—kč., do ciziny ročně 20—kč. — Novinová sazba povolena řed. p. a t. čís. 321549/VII-1933.

Podává se u Pošt. úřadu 11.

Redakce rukopisy nevrácí. Ponechává si právo články a dopisy zkracovat aneb i netisknouti.

Číslo šekového účtu 201.699. Odpo- vědný redaktor, majitel a vydavatel: Stefan Rosocha, Praha IV.-180. Adresa redakce a administrace:

Tiskárna František Loos, Vinohrady, Americká 41.